

Dr. sc. Ivan Glavić*

KAZNENI PROGON U PREDMETIMA PRANJA NOVCA: PRAVNI OKVIR I SUDSKA PRAKSA

Unatoč tendencijama hrvatskog zakonodavca za širenjem zakonskog opisa i time olakšavanjem dokazivanja pranja novca, pravna shvaćanja u sudskoj praksi i nevelik broj kaznenih postupaka upućuju na izrazito sužen doseg tog kaznenog djela. Kod zakonskih oblika koji nisu bili predmetom osuđujućih presuda u ovom se radu analizira sadržaj normativnog okvira pranja novca, povezanost s međunarodnim pravom, kao i razlozi nepokretanja postupaka ili oslobađanja okrivljenika. Zakonska obilježja pranja novca te razgraničenje od drugih kaznenih djela i nekažnjivih ponašanja analizirani su u kontekstu gospodarskog sustava kao zaštićenog pravnog dobra. Rezultati rada upućuju na to da je učinkovita kaznenopravna reakcija ipak moguća primjenom ustaljene sudske prakse za kaznena djela općenito, kao i raščlambom postojećih sudskih odluka za kazneno djelo pranja novca.

Ključne riječi: pranje novca, prikrivanje, pravni promet protupravnom imovinskom koristi, uživanje u protupravnoj imovinskoj koristi

I. UVOD

Sloboda kretanja kapitala među državama, brzina prijenosa roba i usluga, digitalizacija društva i pojava virtualnih valuta samo su neki od razloga globalnog problema pranja novca. Iskorištavanje neučinkovitog sustava borbe protiv pranja novca jedne države odražava se i na one iz kojih kapital pribavljen kriminalnim aktivnostima dolazi i vraća se u njih ozakonjen. Pritom se u međunarodnom kaznenom pravu izdvajaju tri osnovna oblika pranja novca:

- a) pretvaranje ili prijenos imovine (imovinske koristi) za koju se zna da potječe iz kriminalne aktivnosti sa svrhom prikrivanja ili lažnog prikazivanja njezina nezakonitog podrijetla ili pomaganja osobi uključenoj u počinjenje glavnog kaznenog djela da izbjegne (kazneni progon ili) zakonske posljedice svojih djela

* Dr. sc. Ivan Glavić, zamjenik županijskog državnog odvjetnika u Zagrebu

- b) prikrivanje ili lažno prikazivanje prave prirode, podrijetla, mjesta, raspolaganja, premještanja te postojanje prava, odnosno vlasništva na imovini (imovinskoj koristi) za koju se zna da predstavlja nezakonit prihod
- c) pribavljanje, posjedovanje ili uporaba imovine (imovinske koristi) za koju se u vrijeme primitka zna da potječe iz kriminalne aktivnosti.

Navedeni koncept nastao je 1988. donošenjem Konvencije Ujedinjenih naroda protiv nezakonite trgovine opojnim drogama i psihotropnim tvarima¹ (u daljnjem tekstu Bečka konvencija) te je u bitnome preuzet u daljnjim izvorima, uključujući i posljednje: Konvenciju Vijeća Europe o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenoga kaznenim djelom i o financiranju terorizma iz 2005.² (u daljnjem tekstu Varšavska konvencija) i Direktivu (EU) 2018/1673 Europskog parlamenta i Vijeća od 23. listopada 2018. o borbi protiv pranja novca kaznenopravnim sredstvima³ (u daljnjem tekstu Direktiva o borbi protiv pranja novca kaznenopravnim sredstvima).

Međunarodni odgovor na pranje novca suštinski je uspostava sustava koji nizom materijalnih i procesnih mehanizama postavlja široke granice kaznenopravne odgovornosti – uključujući i javno poticanje, pripreme radnje, postojanje djela i kad za kriminalnu aktivnost iz koje potječe imovinska korist nije donesena osuđujuća presuda ili nisu utvrđene sve činjenice i okolnosti. Kazneno djelo pranja novca iz čl. 265. hrvatskog Kaznenog zakona⁴ čini se kao međunarodnim izvorima gotovo identičan tekst. Ipak, učestale zakonodavne promjene radi usklađivanja domaćeg zakonodavstva s odavno preuzetim međunarodnim obvezama, a zatim i okolnost da je pranje novca rijetko predmetom kaznenog postupka, upućuju na to da je implementacija međunarodnih izvora i uspostava učinkovitog sustava složen proces.

Izvori međunarodnog prava po svojoj prirodi predstavljaju kompromis opće prihvatljiv članicama organizacije u kojoj se donose, a često se radi o potpuno različitim pravnim sustavima. Stoga njihov tekst gramatički nije prilagođen tako da se automatski uklapa u konkretan pravni sustav neke države te doslovno primijenjen u domaćem kontekstu može poprimiti drukčije konotacije od onog što se željelo postići donošenjem međunarodnog izvora. Raščlamba hrvatskog normativnog okvira u sudskoj praksi stoga je neodvojiva od raščlambe međunarodnog normativnog okvira u hrvatskom normativnom okviru.

Poredbeno pravo pokazuje da je propisivanje kaznenog djela pranja novca na način da sadržajno odgovara međunarodnoj obvezi moguće različitim zakonskim opisima. U ovom radu analizirano je zakonodavstvo i sudska praksa Španjolske, Njemačke, Nizozemske i Italije.

¹ Službeni list SFRJ, Međunarodni ugovori, broj 14/1990.

² Narodne novine, Međunarodni ugovori, broj 5/2008.

³ Službeni list Europske unije, broj L 284/22 od 12. studenog 2018.

⁴ Narodne novine, broj 125/2011, 144/2012, 56/2015, 61/2015, 101/2017, 118/2018, 126/2019, 84/2021.

II. UŽIVANJE U IMOVINSKOJ KORISTI IZ VLASTITE KRIMINALNE AKTIVNOSTI

Implementacija u nacionalno kazнено zakonodavstvo pranja novca kao pukog pribavljanja, posjedovanja ili uporabe imovinske koristi za koju se u vrijeme primitka zna da predstavlja nezakonit prihod u izvorima Ujedinjenih naroda i Vijeća Europe ovisi o pretpostavci sukladnosti domaćim ustavnim načelima i temeljnim načelima pravnog poretka.⁵ Države ipak ne mogu proizvoljno birati hoće li i u kojoj mjeri takve radnje predvidjeti kao kazнено djelo jer konvencijskim pravom nije predviđena mogućnost rezervi na te odredbe, što ima za posljedicu opću obvezu inkriminiranja, dok nekažnjavanje predstavlja iznimku.

Konvencije Vijeća Europe dodatno određuju i kako članice za sve oblike pranja novca mogu propisati da se ne primjenjuju prema počiniteljima predikatnih djela,⁶ ali to opet podrazumijeva da je navedena iznimka sukladna osnovnim načelima domaćeg kaznenog prava.⁷ Mogućnost nekažnjavanja pranja novca iz vlastite kriminalne aktivnosti prema pravu Europske unije članice mogu zadržati isključivo za pranje novca pribavljanjem, posjedovanjem ili uporabom imovine, a za ostale oblike pranja novca dužne su osigurati kažnjavanje i sudionika u predikatnom kaznenom djelu.⁸

U pojedinim državama nema zapreke u temeljnim ustavnim i načelima pravnog poretka za širu kaznenopravnu odgovornost počinitelja predikatnog djela, primjerice u Nizozemskoj je pribavljanje ili posjedovanje imovinske koristi iz vlastite kriminalne aktivnosti posebno djelo s blažom kaznom od propisane za druge oblike pranja novca.⁹ Drugdje je takva naknadna uporaba imovinske koristi od počinitelja predikatnog djela načelno kažnjiva, pod određenim uvjetima – u Italiji ako je učinjena u ekonomskim, financijskim, poduzetničkim ili spekulativnim aktivnostima na način da konkretno ometa utvrđivanje kriminalnog podrijetla;¹⁰ u Njemačkoj ako se stavi u optjecaj i time prikrije nezakonito podrijetlo, pri čemu ista ograničenja vrijede i za osta-

⁵ Npr. čl. 3. st. 1.c Bečke konvencije i čl. 9. st. 1.c Varšavske konvencije.

⁶ Usp. Derenčinović, D., *Stjecaj pranja novca i predikatnog kaznenog djela*, Hrvatska pravna revija, vol. 2, broj 5/2002, str. 127–128.

⁷ Usp. Council of Europe, *Explanatory Report to the Council of Europe Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime and on the Financing of Terrorism*, Warsaw, 16. V. 2005., odjeljak 95., str. 16.

⁸ Usp. čl. 3. st. 1. toč. c u svezi s čl. 3. st. 5. Direktive o borbi protiv pranja novca kaznenopravnim sredstvima.

⁹ Čl. 420. bis. 1, *Wetboek van Strafrecht*, <https://wetten.overheid.nl/BWBR0001854/2021-07-01> (12. rujna 2021.).

¹⁰ Čl. 648-ter.1, *Codice penale*, <https://www.altalex.com/documents/codici-altalex/2014/10/30/codice-penale> (12. rujna 2021.).

le alternativno postavljene radnje pranja novca (sakrivanje, prenošenje, pretvaranje, ometanje otkrivanja, oduzimanja ili utvrđivanja podrijetla, prikrivanje okolnosti relevantnih za otkrivanje, oduzimanje ili utvrđivanje podrijetla).¹¹

Tijekom evaluacije Odbora stručnjaka Vijeća Europe za procjenu mjera za borbu protiv pranja novca i financiranja terorizma (u daljnjem tekstu MONEYVAL) države trebaju konkretizirati koja to ustavna i načela unutarnjeg pravnog poretka priječe inkriminiranje pukog pribavljanja, posjedovanja ili korištenja imovinske koristi iz vlastite kriminalne aktivnosti. Onima koje su se pozvale na zabranu *ne bis in idem* ocijenjeno je kako se radi o institutu povezivom isključivo s „pribavljanjem“ i „posjedovanjem“ imovinske koristi kao radnjama neodvojivim i istodobnim s predikatnim kaznenim djelom. Međutim za „korištenje“ je ocijenjeno da zahtijeva novu radnju počinjenja ili daljnje ponašanje koje se ne podudara s predikatnim kaznenim djelom.¹² Upitno je može li zabrana *ne bis in idem* sama za sebe opravdati nekažnjivost čak i običnog „pribavljanja“ ili „korištenja“ imovinske koristi. Riječ je o institutu procesne prirode, koji pretpostavlja pokretanje barem dva postupka, jednog u odnosu na predikatno kazneno djelo te drugog za pranje novca, ali ne obuhvaća vođenje jedinstvenog kaznenog postupka za oba djela. Također, „pribavljanje“ i „posjedovanje“ protupravne imovinske koristi ne moraju se nužno odvijati istodobno s počinjenjem predikatnog kaznenog djela. Primjerice krivotvoritelj od poticatelja može s vremenskim odmakom primiti proviziju za izradu lažne isprave.

Prilikom izrade Direktive o borbi protiv pranja novca kaznenopravnim sredstvima obrazloženo je da se obveza inkriminiranja pranja novca ograničava na konverziju ili prijenos te prikrivanje ili lažno prikazivanje (u službenom dokumentu pogrešno navedeno „utaju ili prikrivanje“, op. a.), ali ne i puko posjedovanje ili uporabu – jer se u nekim članicama smatra da progon zbog „osobnog uživanja“ prihoda od vlastitog kaznenog djela povrjeđuje načelo *ne bis in idem*.¹³ Međutim u odjeljku (11) uvoda usvojene Direktive naznačuje se kako je svrha obvezivanja država članica na kažnjavanje pranja novca iz vlastite kriminalne aktivnosti obuhvatiti radnje koje uključuju prijenos, konverziju, skrivanje ili prikrivanje prave prirode imovine te dovode do daljnje štete u odnosu na onu koja je već nastala, primjerice stavljanjem u promet imovine stečene kriminalnom aktivnošću, čime se prikriva njezino nezakonito podrijetlo.

¹¹ Čl. 261. st. 1, 2, 7, *Strafgesetzbuch*, <https://www.gesetze-im-internet.de/stgb/> (12. rujna 2021.).

¹² MONEYVAL, *Fifth Round Mutual Evaluation Report, Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures, Hungary, September 2016*, odjeljak 35, str. 144; *Report on Fourth Assessment Visit, Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism, Principality of Liechtenstein, 2 April 2014*, odjeljak 166, str. 53.

¹³ Europska komisija, *Prijedlog Direktive Europskog parlamenta i Vijeća o suzbijanju pranja novca sredstvima kaznenog prava*, COM/2016/0826 final – 2016/0414 (COD) od 21. prosinca 2016.

Sukladno čl. 301. st. 1. španjolskog Kaznenog zakona¹⁴ pranje novca predstavlja već samo pribavljanje, posjedovanje ili upotreba kriminalnih prihoda, vlastitih ili od drugoga, pod daljnjim uvjetom postojanja svrhe prikrivanja/lažnog prikazivanja podrijetla ili pomaganja počinitelju predikatnog djela. Prema praksi španjolskog Vrhovnog suda, bez utvrđenosti zakonom propisane svrhe iz čl. 301. st. 1. Kaznenog zakona dodatno kažnjavanje počinitelja predikatnog djela za pranje novca povrijedilo bi zabranu *ne bis in idem*, kao i načelo konkurencije kaznenih djela u kojem je naknadna aktivnost nekažnjivo „*acto copenado*“. Druga osoba eventualno može odgovarati za kaznena djela primanja ili prikrivanja iz čl. 298. i čl. 451. španjolskog Kaznenog zakona.¹⁵

Tijekom noveliranja njemačkog Kaznenog zakona u 2015. obrazloženo je kako neke radnje predstavljaju uobičajeno ponašanje poslije počinjenja kaznenog djela, kao i ponašanja (primjerice posjedovanje) koja su, izolirano gledajući, društveno prihvatljiva i njihova je protupravna isključivo posljedica povezanosti s predikatnim kaznenim djelom. Ocijenjeno je da tada postoji prividni stjecaj između glavnog, predikatnog kaznenog djela i konzumiranog pranja novca. Različito od toga, smatra se da nezakoniti prihodi stavljeni u optjecaj (pravni promet) ulaze u zakonite gospodarske tijekove, narušavaju tržišno natjecanje povoljnijim položajem počinitelja kaznenih djela u odnosu na one koji legitimno posluju te mogu prouzrokovati ozbiljnu štetu solidnosti, cjelovitosti i stabilnosti kreditnih i financijskih institucija te povjerenju u financijski sustav u cjelini. Osim stavljanja u optjecaj, dodatni uvjet pod kojim bi kažnjavanje počinitelja predikatnog kaznenog djela za pranje novca bilo prihvatljivo jest postojanje prikrivanja nezakonitog podrijetla, tj. obmanjujuće manipulacije koje tijelima kaznenog progona otežavaju utvrđivanje pravog podrijetla predmeta. Različito od sakrivanja, prikrivanje ne dovodi do ometanja utvrđivanja samog postojanja nezakonitog prihoda, već je riječ o dodatnim mehanizmima zaobilaznja zaštite cjelovitosti ekonomskih i financijskih tokova. Kao primjeri prikrivanja navedeni su davanje neistinitih informacija obveznicima postupanja prema propisima o sprječavanju pranja novca, obmanjivanje o osnovi plaćanja dijeljenjem iznosa na manje transakcije i namjerno vođenje poslovnih knjiga na neistinit način.¹⁶

U praksi njemačkog Saveznog suda pranje novca predstavlja već samo polaganje gotovine stečene vlastitim kaznenim djelom na svoj ili tuđi bankovni

¹⁴ *Código Penal*, <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1995-25444> (12. rujna 2021.)

¹⁵ Tribunal Supremo STS 858/2013 od 19. studenog 2013., STS 1927/2020 od 19. lipnja 2020.

¹⁶ Deutscher Bundestag, Beschlussempfehlung und Bericht des Ausschusses für Recht und Verbraucherschutz (6. Ausschuss) zu dem Gesetzentwurf der Bundesregierung – *Drucksache 18/4350 – Entwurf eines Gesetzes zur Bekämpfung der Korruption*, 14. Oktober 2015, str. 13, 14.

račun, uz izbjegavanje preventivnih mehanizama. Stavljanje u optjecaj u pravnom smislu pritom predstavlja prestanak raspolaganja nad nezakonitim prihodom i stjecanje kontrole od druge osobe. Taj je uvjet ispunjen pravom banke na raspolaganje položenom gotovinom, dok klijent ima samo pravo tražiti isplatu (protuvrijednosti) od banke. Utvrđeno namjerno izbjegavanje preventivnog mehanizma, obveze banke da sukladno propisima o sprječavanju pranja novca utvrdi identitet klijenta i provjeri njegove poslovne aktivnosti, sastojalo se u višekratnom polaganju gotovine bez navođenja platitelja ili svrhe uplate, kao puke doznake ili povrata dugovanja, pri čemu je kao primatelj uplate uvijek označavan član obitelji koji je u ime okrivljenika otvorio račun.¹⁷

Vrhovni sud Republike Hrvatske ustalio je shvaćanje kako naknadne radnje počinitelja glavnog kaznenog djela koje se odnose na osiguravanje ili iskoristavanje nastalog stanja predstavljaju konzumirano djelo – ako se time ne uzrokuje bitno nova šteta, odnosno ne povrjeđuje drugo pravno dobro.¹⁸ Različito od većine drugih kaznenih djela, koja ovisno o okolnostima slučaja mogu biti konzumirana nekim glavnim djelom ili stajati samostalno, pranje novca u hrvatskom pravu uvijek je akcesorne prirode, tj. vezano uz postojanje predikatnog kaznenog djela. Zakonodavac je stoga mogao primjenom općih pravnih načela odrediti nekažnjivost počinitelja predikatnog kaznenog djela za puko stjecanje, posjedovanje ili korištenje nezakonitog prihoda ne prepuštajući sudskoj praksi da sama rješava pitanje prividnosti stjecaja.

Među prvim osudama za pranje novca Vrhovni je sud, odgovarajući na žalbu okrivljenika, naglasio kako pranje novca iz vlastite trgovine drogom ne predstavlja nekažnjivo naknadno djelo, odnosno oblik prividnog stjecaja po načelu konsumpcije, s obzirom na povrijeđenost dva različita pravna dobra.¹⁹ Navedeno je stajalište prihvaćeno i u pravnoj teoriji.²⁰

Nepostojanje stjecaja predikatnog djela i pranja novca u sudskoj je praksi obrazlagano i time da se radi o više radnji, više različitih djela koja se javljaju kao dijelovi jedinstvenog plana počinitelja među kojima postoji ciljana povezanost, pri čemu u djelatnost pranja novca može ući kupnja poslovnog stana, zemljišta, ulaganje u poduzeće,²¹ pa i kupnja automobila bez obzira na to što su kupac i prodavatelj fizičke osobe.²² Slične djelatnosti, isplaćivanje pozajmi-

¹⁷ Bundesgerichtshof (BGH), 5 StR 234/18 (LG Berlin) od 27. studenog 2018.

¹⁸ Npr. VSRH I Kž-Uš 93/09-5 od 2. ožujka 2010., III Kr 131/10-5 od 3. srpnja 2012., III Kr 115/16-5 od 7. veljače 2017.

¹⁹ VSRH I Kž 335/01-6 od 16. svibnja 2001.

²⁰ Usp. Novoselec, P., *Pranje novca od vlastite kriminalne djelatnosti (sudska praksa)*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 8, broj 1/2001, str. 673; Derenčinović, D., op. cit. (6), str. 126–128.

²¹ VSRH I Kž 137/01-7 od 20. ožujka 2001.

²² VSRH I Kž-860/02-3 od 5. studenog 2002.

ca, plaćanje privatnih računa i rata za *leasing*, ocijenjene su kao pranje novca stavljanjem u promet.²³

Standard dokazanosti u takvim slučajevima iznimno je visok. Pravovremeno otkrivanje predikatnog djela onemogućuje kazneni progon za pranje novca. S druge strane uspješno prikrivanje ili lažno prikazivanje podrijetla ima za posljedicu općenit zaključak da je korist pribavljena kaznenim djelom oprana, ali u pravilu bez mogućnosti konkretiziranja načina. Prema sudskoj praksi za osudu za pranje novca nije dovoljno opisati djelatnost ulaganja u nekretnine, bez preciziranja o kojoj se djelatnosti i nekretnini radi.²⁴ Međutim čak i dokazano konkretno ulaganje u nekretnine nakon počinjenja predikatnog kaznenog djela, pa i nerazmjer imovine temeljem podataka Porezne uprave, ne znači i utvrđenost kauzalne veze između nezakonitog prihoda i kasnijeg ulaganja.²⁵

U drugim presudama, unatoč deklariranju gospodarskog sustava kao zaštićenog dobra, stavljanje u promet prihoda iz vlastitog kaznenog djela nije dovelo do osuda. Višekratna polaganja protupravno stečenog novca na svoj, pa i veći broj tuđih bankovnih računa, te „njegovo“ kasnije podizanje ocijenjeno je kao „*samo korištenje banke kao pogodnog, sigurnog mjesta pohrane novca prije njegovog daljnjeg korištenja, a to nije obilježje kaznenog djela pranja novca*“;²⁶ „*tek prvi od tri stadija kojima se odvija postupak pranja novca, odnosno tek je fizički ulazak gotovine kriminalnog porijekla u bankarski sustav, a nedostaju stadij financijske transakcije kojom se prikriva porijeklo novca te stadij integracije kojim je „prljav“ novac postao legalan prihod*“;²⁷ ili „*jednako bi postupali počinitelji koji bi umjesto fizičke predaje novca, ostvarenog kriminalnom aktivnošću, mogli upućivati jedan drugome novac poštanskom ili nekom drugom doznakom*“.²⁸ S pravom se ističe da je prema sudskoj praksi za osnovni oblik pranja novca potrebno da novac koji potječe iz kriminalne aktivnosti bude uporabljen, odnosno dalje iskorišten, a ne samo položen u banku,²⁹ te da je, prema sudskoj praksi, pranje novca dovršeno ulaganjem u razne poslove.³⁰

Predmetno pravno shvaćanje Vrhovnog suda nastalo je u kontekstu osnovnog oblika kaznenog djela prikrivanja protuzakonito dobivenog novca (od

²³ VSRH I Kž 842/12-8 od 27. travnja 2016.

²⁴ VSRH I Kž 455/2013-11 od 13. veljače 2014.

²⁵ Usp. VSRH I Kž 301/13-6 od 29. prosinca 2014.

²⁶ VSRH I Kž-Uš 19/10-6 od 17. ožujka 2010., I Kž 509/2010-3 od 2. rujna 2010., I Kž 625/13-6 od 28. svibnja 2015.

²⁷ VSRH I Kž-Uš 19/10-6 od 17. ožujka 2010., I Kž 625/13-6 od 28. svibnja 2015.

²⁸ VSRH I Kž 509/2010-3 od 2. rujna 2010.

²⁹ Mrčela, M., Vuletić, I., Poretti, P., *Uloga javnog bilježnika u sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma*, Javni bilježnik, vol. XXIV (2020) 47, str. 45.

³⁰ Novoselec, P., Roksandić Vidlička, S., *Gospodarska kaznena djela u novom Kaznenom zakonu*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 17, broj 2/2010, str. 716.

2008. pranja novca) iz čl. 279. st. 1. Kaznenog zakona iz 1997.³¹ Njegovo bitno obilježje bilo je počinjenje „u bankarskom, novčarskom ili drugom poslovanju“. Različito od bankarskih poslova kao što su oročavanje, investicijske i brokerske usluge, otvaranje i vođenje transakcijskih računa, nesporno predstavljaju „poslovanje“ u odnosu na banku, ali ne nužno i klijenta koji iste račune može koristiti i za strogo osobne potrebe – primitka i raspolaganja plaćom, kupovine namirnica, podmirivanje obveza prema državnim i javnim tijelima. Stajalište zauzeto u odnosu na raniji zakon nastavilo se stavljati u kontekst osnovnog oblika pranja novca iz čl. 265. st. 1. pozitivnog Kaznenog zakona,³² iako on ne sadrži zakonsko obilježje „bankarskog, novčarskog ili drugog poslovanja“.

Time su tipični primjeri pravnog prometa prljavim novcem izjednačeni s pukim uživanjem za osobne potrebe. Posljedično, fokus kaznenopravne odgovornosti počinitelja predikatnog djela za pranje novca nije stavljen na zaštićeno pravno dobro kao polazišnu točku za razgraničenje konzumiranog kaznenog djela i kažnjivog pranja novca. Sudskom praksom stoga nije razjašnjeno pitanje pokušaja pranja novca, značenja zakonskog obilježja prikrivanja i uopće utvrđivanje kauzalne veze između stavljanja imovinske koristi u pravni promet i nefunkcioniranja mjera za sprječavanje pranja novca kojih je banka obveznik. Miješanjem kriminoloških i kaznenopravnih sadržaja dokazivanje pranja novca premješteno je, kriminološki gledano, u završni stadij integracije, u kojem je prljavi novac već „legaliziran“, a utvrđivanje pravog podrijetla znatno otežano.

III. UŽIVANJE U IMOVINSKOJ KORISTI KOJU JE DRUGI PRIBAVIO KAZNENIM DJELOM

Različito od počinitelja predikatnog kaznenog djela, međunarodni izvori upućuju na obvezu kažnjavanja pukog pribavljanja, posjedovanja i korištenja stečene imovinske koristi od strane drugih osoba ako u trenutku primitka znaju za podrijetlo u kaznenom djelu. Članak 3. Direktive o borbi protiv pranja novca kaznenopravnim sredstvima u tom pogledu čak i ne omogućava članicama da pozivom na ustavna i temeljna načela svojeg pravnog poretka to djelo ne kažnjavaju.

³¹ Narodne novine, broj 110/97, 27/98, 50/00, 129/00, 51/01, 111/03, 190/03, 105/04, 84/05, 71/06, 110/07, 152/08, 57/11.

³² Usp. VSRH I KŽ 560/16-4 od 28. studenog 2016.; Pavlović, Š., *Komentar zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma: pranje novca, financiranje terorizma, proliferacija oružja za masovno uništenje*, Libertin naklada, Rijeka, 2018, str. 562; Mrčela, M., Vuletić, I., Poretti, P., op. cit. (29), str. 45.

U hrvatskom pravu navedeno je implementirano kao kazneno djelo pranja novca iz čl. 265. st. 3. Kaznenog zakona, šire od sadržaja međunarodnih izvora, jer se ne traži postojanje znanja o nezakonitom podrijetlu imovinske koristi u trenutku samog primitka. Gramatički, zakonska obilježja ostvarila bi i osoba koja imovinsku korist prvotno stečenu u dobroj vjeri nakon saznanja o kriminalnom podrijetlu nastavlja koristiti. Teleološki, to nije bio cilj propisivanja čl. 265. st. 3. Kaznenog zakona s obzirom na to da je u postupku donošenja navedeno da „pokriva“ radnje opisane Varšavskom konvencijom.³³

Pribavljanjem, posjedovanjem i korištenjem u smislu čl. 265. st. 3. Kaznenog zakona obuhvaćena je i osobna upotreba, bez dodatnog obilježja prikrivanja ili lažnog prikazivanja podrijetla. To je prihvaćeno i u pravnoj teoriji.³⁴ *Ratio* je inkriminacije obuhvatiti primatelja imovinske koristi budući da i njegove radnje bitno pridonose stavljanju nezakonitih prihoda u optjecaj. Kazneno djelo postoji i kada zaštićeno pravno dobro predikatnog kaznenog djela nije imovina, primjerice kod trgovine drogom, prostitucije ili primanja mita. Prenositelj imovinske koristi, uključujući i počinitelja predikatnog kaznenog djela, pritom će odgovarati za pranje novca sukladno čl. 265. st. 1. i 2. Kaznenog zakona.

Obrazloženje predlagatelja u odnosu na čl. 365. st. 3. Kaznenog zakona svedeno je na utvrđenje kako je iščitavanjem međunarodnih izvora zaključeno da su pribavljanje, posjedovanje i uporaba imovine za koju se zna da potječe od kaznenog djela „*radnje koje mi u našem kaznenom zakonodavstvu tradicionalno smatramo prikrivanjem*“.³⁵ Navedeno je pogrešno budući da zbog različitih zaštićenih pravnih dobara postoje suštinske razlike između pranja novca i kaznenog djela prikrivanja iz čl. 244. Kaznenog zakona.³⁶

Okolnost da se kaznenim djelom prikrivanja štiti imovina, a pranjem novca gospodarski sustav ipak nije odlučna za pitanje prividnosti stjecaća jer je u slučaju ostvarenja obilježja oba djela kažnjavanje prikrivanja isključeno po načelu supsidijarnosti. Naime sukladno čl. 244. Kaznenog zakona prikrivanje se kažnjava samo ako nije počinjeno neko drugo kazneno djelo za koje je propisana teža kazna, a za pranje novca jest. Pritom se zona kažnjivosti kaznenog djela prikrivanja iz čl. 244. Kaznenog zakona počinjenog s namjerom poklapa bar s pranjem novca iz čl. 265. st. 3. Kaznenog zakona, ali i s onim iz čl. 265. st. 1. Kaznenog zakona (preprodaja stvari) i čl. 265. st. 5. Kaznenog zakona (bavljenje prikrivanjem).

³³ Usp. Vlada Republike Hrvatske, *Konačni prijedlog Kaznenog zakona*, Zagreb, listopad 2011., str. 241.

³⁴ Usp. Roksandić Vidlička, S., u Cvitanović, L. i dr., *Kazneno pravo, posebni dio*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2018, str. 386; Mrčela, M., Vuletić, I., Poretti, P., op. cit. (29), str. 46.

³⁵ *Konačni prijedlog Kaznenog zakona*, op. cit. (33), str. 240.

³⁶ Usp. Derenčinović, D., op. cit. (6), str. 128.

Pranje novca iz čl. 265. st. 3. Kaznenog zakona u policijskoj i pravosudnoj praksi ne pojavljuje se, često i zbog pogrešnog pravnog označavanja kao kazneno djelo prikrivanja.³⁷ Tako je u 2019. protiv punoljetnih osoba podneseno 77 kaznenih prijava, podignute su 73 optužnice i doneseno je 64 osuđujućih presuda za kazneno djelo iz čl. 244. Kaznenog zakona, a nijedna za pranje novca iz čl. 265. st. 3. Kaznenog zakona.³⁸

IV. OBJEKTIVNA OBILJEŽJA BIĆA KAZNENOG DJELA PRANJA NOVCA

Temeljni oblik pranja novca iz čl. 265. st. 1. Kaznenog zakona čini onaj tko imovinsku korist ostvarenu kaznenim djelom uloži, preuzme, pretvori, prenese ili zamijeni u cilju prikrivanja ili lažnog prikazivanja njezina nezakonitog podrijetla ili pomaganja počinitelju ili sudioniku kaznenog djela kojim je ostvarena imovinska korist da izbjegne kazneni progon ili oduzimanje imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom. *Obrazlažući oslobađanje okrivljenika upravo za navedeni oblik u predmetu koji se odnosio na polaganje novca iz vlastitog kaznenog djela na svoj tekući račun i naknadno podizanje sredstava, Vrhovni sud naveo je kako u prilog tome da se ne radi o pranju novca „govori i smisao i značenje glagola „uloži“, kako je zakonskim tekstom definirana jedna od radnji izvršenja tog djela. Naime, ulaganje ili investicija poduzima se radi stjecanja određenih ekonomskih koristi, odnosno profita. Drugim riječima, gledano gospodarski i financijski, može se ulagati u financijske oblike imovine i s njima izjednačene investicije ili pak u realne oblike imovine koji omogućavaju ostvarivanje ekonomskih koristi odnosno profita kroz određene produktivne poslovne aktivnosti, a takvo tumačenje pojma glagola „ulagati“ potpuno je u skladu s objektom zaštite predmetnog kaznenog djela, odnosno ciljem aktivnosti koja se poduzima pri počinjenju kaznenog djela pranja novca.“*³⁹

Načelno, zakonsko obilježje „ulaganja“ iz čl. 265. st. 1. Kaznenog zakona u navedenoj odluci ispravno je određeno kao radnja poduzeta s ciljem stvaranja dobiti. Jednako tako, prema Zakonu o platnom prometu⁴⁰ tekući i žiro-račun predstavljaju transakcijske račune koji korisniku omogućuju plaćanja te kao takvi nisu povezivi s ostvarivanjem profita. Međutim Sud nije bio vezan prav-

³⁷ Usp. VSRH III Kr 124/2019-3 od 15. siječnja 2020., Županijski sud u Bjelovaru Kž 134/2017-4 od 14. rujna 2017.

³⁸ Državni zavod za statistiku, *Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2019.*, Zagreb 2020.

³⁹ VSRH I Kž 560/16-4 od 28. studenog 2016.

⁴⁰ Narodne novine, broj 66/2018.

nom ocjenom optužnice te je ponašanje okrivljenika bio ovlašten podvesti pod neku drugu radnju alternativno postavljenu u čl. 265. st. 1. Kaznenog zakona. Konkretno, već samo polaganje gotovine u banku, bez njezina daljnjeg podizanja, u Komentaru Bečke konvencije istaknuto je kao primjer pretvaranja (konverzije).⁴¹ To je i opravdano jer se gotovina pretvara u potraživanje prema banci.

Nomotehnički, unatoč deklaratornom usklađivanju s međunarodnim obvezama, kazneno djelo pranja novca iz čl. 265. st. 1. Kaznenog zakona nastalo je sjedinjavanjem radnji „pretvaranja“ i „prijenosa“, koje se u međunarodnim izvorima navode s radnjama „ulaganja“, „preuzimanja“ i „zamjene“, koje su preuzete iz ranijeg kaznenog djela istog naziva iz čl. 279. st. 1. Kaznenog zakona iz 1997. Prvotnim nacrtom novog Kaznenog zakona kao radnje počinjenja bile su predviđene isključivo „pretvaranje“, „zamjena“ i „prenošenje“, dok je u odnosu na „ulaganje“ i „preuzimanje“ obrazloženo da u zakonskom opisu nisu potrebne jer su već obuhvaćene s prva tri navedena pojma, koji su dovoljno široki.⁴² Konačno ostavljanje „ulaganja“ i „preuzimanja“ u tekstu čl. 265. st. 1. pozitivnog Kaznenog zakona ipak nije samo suvišno, već u određenom pogledu i neprikladno.

„Ulaganje“ podrazumijeva namjeru ostvarenja profita u smislu povećanja vrijednosti imovine u odnosu na onu izvorno pribavljenu predikatnim kaznenim djelom. Riječ je o aktivnosti neodvojivo povezanoj s financijskim i drugim poslovanjem, što je vidljivo i iz citirane odluke Vrhovnog suda. Kako je zakonodavac propisujući u čl. 265. st. 5. Kaznenog zakona već predvidio strožu kaznu za kvalificirani oblik pranja novca počinjenog u financijskom ili drugom poslovanju, time je obuhvatio pranje novca u svrhu investicije, pa radnji počinjenja „ulaganjem“ nije mjesto i u osnovnom obliku pranja novca iz čl. 265. st. 1. Kaznenog zakona.

Vezano uz „preuzimanje“ imovinske koristi, međunarodni izvori kao radnje prvog oblika pranja novca navode isključivo „prijenos“ (transfer) i „pretvaranje“ (konverziju) podrazumijevajući u odnosu na prvo obilježje prijenos imovine na drugu osobu u nepromijenjenom obliku, a u odnosu na drugo pretvaranje imovine u različit oblik. Pod potonjim su obuhvaćeni i dvostrani pravni poslovi, kao što su prodaja ili zamjena nezakonite imovine. Kako se drugim konvencijskim odredbama inkriminira „pribavljanje“ protupravne imovinske koristi, smatra se da se „prijenos“ i „pretvaranje“ odnosi prvenstveno na prenositelja.⁴³ Navedeno vrijedi i za hrvatsko pravo, jer se kažnjava onaj tko

⁴¹ United Nations, *Commentary on the United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances 1988*, New York, 1998, odjeljak 3.47, str. 64.

⁴² Turković, K., Maršavelski, A., *Nacrt posebnog dijela novog Kaznenog zakona – pregled pet glava*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 17, broj 2/2010, str. 533.

⁴³ *Commentary on the United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances*, op. cit. (41), odjeljak 3.47, 3.48, str. 64.

protupravnu imovinsku korist prenese ili pretvori, a ne primi. Djeluju li kod „prijenosa“ ili „pretvaranja“ prenositelj i primatelj temeljem zajedničke odluke da operu imovinsku korist, obojica su supočinitelji, jer zbog dvostrane prirode pravnog posla svaki bitno pridonosi njegovu nastanku. Stavi li primatelj takvu izravnu imovinsku korist ponovno u optjecaj, u novoj radnji pranja novca ima svojstvo prenositelja. Nasuprot navedenom, kod „preuzimanja“ kao zasebnog oblika kaznenog djela iz čl. 265. st. 1. Kaznenog zakona kaznenopravnom odgovornošću bio bi obuhvaćen onaj tko je protupravnu imovinsku korist pribavio i ako njome nije dalje raspolagao. Primjenom čl. 265. st. 6. Kaznenog zakona proizlazila bi kaznenopravna odgovornost za postupanje s nehajem u pogledu podrijetla imovinske koristi bez obzira na to što se radi o žrtvi koja je štetu nanijela prvenstveno sebi. Navedeno je suprotno intenciji zakonodavca da se puko stjecanje imovinske koristi kao radnja pranja novca veže samo uz namjerno postupanje, kako proizlazi iz čl. 265. st. 3. Kaznenog zakona.

Drugi oblik pranja novca iz čl. 265. st. 2. Kaznenog zakona čini onaj tko prikriva ili lažno prikazuje pravu prirodu, podrijetlo, mjesto, raspolaganje, prenošenje te postojanje prava, odnosno vlasništva na imovinskoj koristi ostvarenoj kaznenim djelom. U sudskoj se praksi i ne pojavljuje, dobrim dijelom zbog nomotehničkih nedosljednosti. U obrazloženju Kaznenog zakona iz 2011. navedeno je i da su radnje naposljetku inkriminirane u čl. 265. st. 2. Kaznenog zakona one „*koje mi u našem kaznenom zakonodavstvu tradicionalno smatramo prikrivanjem*“.⁴⁴ Posljedično, bitno obilježje čl. 265. st. 2. Kaznenog zakona bilo je da je imovinsku korist “drugi ostvario kaznenim djelom“. Demanti sukkladnosti međunarodnim izvorima predstavljalo je već izvješće MONEYVAL-a iz 2013.,⁴⁵ međutim proći će pet godina do novele Kaznenog zakona iz 2018.⁴⁶ kojom je omogućeno da se pranjem novca iz čl. 265. st. 2. Kaznenog zakona naposljetku obuhvati i počinitelj predikatnog djela.

Zaštićeno je pravno dobro kaznenog djela iz čl. 265. st. 2. Kaznenog zakona, kao i za druge oblike pranja novca, gospodarski sustav. Riječ je o radnjama koje same za sebe nisu jedna od predviđenih čl. 265. st. 1. Kaznenog zakona, ali jednako tako prelaze puko korištenje za osobne potrebe. Od onih iz čl. 265. st. 1. Kaznenog zakona razlikuju se po tome što za ostvarenje kaznenog djela nije nužna promjena vlasništva nad imovinom, čak je moguće počinuti ih i prikazivanjem da postoji pravni posao koji se u stvarnosti nije dogodio. Primjeri bi bili fizičko odnošenje nezakonito iskopanog rudnog blaga na legitimno eksploatacijsko polje; pretapanje ukradenih zlatnih poluga u nakit; prenošenje nezakonito stečene stvari u kuću pokojnika kako bi bila stavljena na popis

⁴⁴ *Konačni prijedlog Kaznenog zakona*, op. cit. (33), str. 240.

⁴⁵ Usp. MONEYVAL, *Report on Fourth Assessment Visit, Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism, Croatia, 17 September 2013*, odjeljak 231, str. 55.

⁴⁶ Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, Narodne novine, broj 118/2018.

imovine i predmetom nasljeđivanja; uporaba „mixera“ ili „shufflera“, računalnih programa za višekratne, nasumične podjele i prebacivanja virtualne valute između većeg broja anonimnih korisničkih računa. Kako stavljanje u pravni promet nije bitno obilježje čl. 265. st. 2. Kaznenog zakona, treba uzeti da se radi o kaznenom djelu ugrožavanja te je dovoljno da je zbog prikrivanja ili lažnog prikazivanja omogućeno daljnje nesmetano raspolaganje imovinskom korišću, odnosno da radnje počinjenja objektivno ometaju utvrđivanje njezina pravog podrijetla.

V. SUBJEKTIVNA OBILJEŽJA BIĆA KAZNENOG DJELA PRANJA NOVCA

1. Prikrivanje i lažno prikazivanje podrijetla imovinske koristi

Nomotehnika pranja novca normiranog čl. 265. st. 1. Kaznenog zakona naizgled čini izlišnim sudska praksu u oslobađajućim presudama za ranije kazneno djelo istog naziva iz čl. 279. st. 1. Kaznenog zakona iz 1997., prema kojoj je u kaznenopravnom smislu riječ o procesu koji se odvija kroz faze polaganja, prikrivanja i integracije. Tumači se da zakonsko obilježje cilja prikrivanja nezakonitog podrijetla kod pretvaranja, prijenosa i drugih radnji iz čl. 265. st. 1. Kaznenog zakona znači kako nije potrebno da je do prikrivanja nezakonitog podrijetla zaista i došlo,⁴⁷ čak i da je smisao stavka 1. stvaranje predujeta za prikrivanje imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom, dok se u stavku 2. inkriminiraju radnje prikrivanja.⁴⁸ Zanimljivo je da prikrivanje ili lažno prikazivanje podrijetla imovinske koristi prethodi ili se javlja istodobno sa sklapanjem dvostranog pravnog posla, pa tako i pretvaranja ili prijenosa. U Kaznenom zakonu, doduše, postoje određena ciljna kaznena djela u kojima je smisao inkriminacije zakonskim opisom obuhvatiti i ranije faze u počinjenju, koje bi se inače smatrale pripremnim radnjama (primjerice u čl. 278. st. 1. Kaznenog zakona inkriminirana je izrada lažne isprave s ciljem da se uporabi kao prava, nabavljanje radi uporabe, jednako kao i sama uporaba takve isprave kao prave). Međutim postoje i ona u kojima zakonsko obilježje ciljnog postupanja ima isključivu funkciju odjeljivanja kaznenog djela od nekažnjiva ponašanja ili odjeljivanje osnovnog djela, kvalificiranih i privilegiranih oblika. Primjerice kod krađe iz čl. 228. Kaznenog zakona ne bi se moglo smatrati da za ostvarenje kaznenog djela nije potrebno da do protupravnog prisvajanja stvari dođe ili kako se radi o pripremnj radnji za protupravno prisvajanje.

⁴⁷ Turković, K., Maršavelski, A., op. cit. (42), str. 533.; Novoselec, P., Roksandić Vidlička, S., op. cit. (30), str. 716.

⁴⁸ Pavlović, Š., op. cit. (32), str. 563.

U praksi Vrhovnog suda napušteno je stajalište o tome da su za ostvarenje zakonskih obilježja potrebne faze polaganja, financijske transakcije i integracije, međutim ponovno je zauzeta konačna ocjena kako „*polaganje gotovine na tekući račun banke i dizanje s tog računa predstavlja samo korištenje banke kao pogodnog, sigurnog mjesta pohrane novca prije njegovog daljnjeg korištenja*“. Među ostalim, zbog nepostojanja zakonom određenog cilja – „*Namjera počinitelja djela je ilegalnu, nezakonitu dobit pretvoriti u zakonitu postupcima u prividno legalnim poslovima. Ovim djelom se nastoji zaštititi financijski sustav i sigurnost zakonitog gospodarskog poslovanja. Stoga radnju izvršenja, određenu zakonskim opisom kao ulaganje, preuzimanje, pretvaranje, prenošenje ili zamjenu uvijek treba povezivati s ciljem, odnosno razmotriti je li moguće takvom radnjom prikriti nezakonito podrijetlo imovinske koristi.*“⁴⁹

Načelno, svaki prijenos i pretvaranje može imati učinak prikriivanja ili lažnog prikazivanja podrijetla imovine, neovisno o tome je li ono zakonito ili nezakonito.⁵⁰ Navedeno stajalište ima uporište u prirodi tih pravnih poslova budući da je njihova posljedica da imovina prelazi u vlasništvo druge osobe, a kod bankovnih transfera klijent zauzvrat dobiva i drugu vrstu imovine. U konačnici, kada se saldo položene gotovine s bankovnog računa ponovno unovči, dobiveni novac po apoenima i serijskim brojevima neće odgovarati onom izvornom. Sama ta činjenica trećim osobama, uključujući nadzorna i tijela kaznenog progona, potencijalno otežava utvrđivanje počinjenja kaznenog djela, identificiranje nezakonite imovinske koristi i njezino uklanjanje iz redovnih gospodarskih tijekova. Bez obzira što počinitelj pranja novca mora imati određeni subjektivni odnos prema prikriivanju ili lažnom prikazivanju podrijetla nezakonite imovine, primarno se radi o percepciji podrijetla imovine gledano iz perspektive osobe koja je prima te nadzornih i tijela kaznenog progona u obavljanju njihovih zadaća.

Navedene okolnosti imaju određeni značaj u pogledu gospodarskog sustava kao zaštićenog pravnog dobra budući da pravni poslovi prijenosa ili konverzije imaju za posljedicu ulazak nezakonite imovinske koristi u redovne novčane tijekove. Ipak, sami za sebe ne moraju dovesti do narušavanja sigurnosti gospodarskih tijekova i poslovanja u vidu ometanja preventivnog sustava za sprječavanje pranja novca, gubitka povjerenja građana ili povrede ravnopravnosti poduzetnika na tržištu. Kupnja kućnih potrepština ili plaćanje režija onom gotovinom izravno pribavljenom kaznenim djelom samo su neki od primjera u kojima se može smatrati da nije potrebno pružanje kaznenopravne zaštite koja prelazi onu da se počinitelju predikatnog kaznenog djela kasnija raspolaganja eventualno cijene otegotnim prilikom izricanja kazne za predikatno djelo, a

⁴⁹ VSRH I Kž 560/16-4 od 28. studenog 2016.

⁵⁰ *Commentary on the United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances*, op. cit. (41), odjeljak 3.49, str. 64.

druge osobe kazne za pribavljanje, posjedovanje i uporabu iz čl. 265. st. 3. Kaznenog zakona, što se ne može počiniti s nehajem.

Stoga je za ostvarenje zakonskih obilježja pranja novca iz čl. 265. st. 1. Kaznenog zakona potrebno i poduzimanje obmanjujućih radnji, bez kojih ne bi ni nastao pravni posao prijenosa ili pretvaranja. Manipulacija se može sastojati u aktivnostima prije upuštanja u inkriminirani odnos (npr. dijeljenje iznosa pribavljene imovinske koristi), kao i onima tijekom komunikacije s drugom ugovornom stranom (npr. neistinite informacije o svrsi uplate; zajednički dogovor o pranju novca). Primi li netko imovinsku korist svjestan da potječe od kaznenog djela te je dalje prenese ili pretvori obavljajući svoju redovnu djelatnost, primjerice bankar stavi novac na raspolaganje drugom klijentu ili trgovac položi novac kao utržak na poslovni račun, manipulacija se sastoji u konkludentnom prikazivanju da imovina potječe od zakonitog poslovanja te, ako se radi o obvezniku provođenja preventivnih mjera i konkludentnom prikazivanju, da je taj postupak prethodno uredno proveden.

Kod polaganja gotovine na tekući ili žiro-račun banka kao obveznik provođenja mjera za sprječavanje pranja novca suštinski nije „sigurno“ i „pogodno“ mjesto za čuvanje protupravne imovinske koristi do daljnjeg korištenja. Svaki klijent može položiti točan iznos i apoene pribavljene kaznenim djelom na vlastiti, otprije otvoren, račun i pritom u slučaju traženja unijeti istinite podatke o platitelju i primatelju ili svrsi doznake izlažući se riziku odbijanja transakcije, privremenom oduzimanju sredstava te pokretanju kaznenog postupka za predikatno kazneno djelo. Stoga za utvrđivanje prikrivanja ili lažnog prikazivanja treba uzeti u obzir razlog korištenja tuđeg računa ako netko ima ili može otvoriti vlastiti, vrijeme i okolnosti otvaranja, ukupan promet, dijeljenje iznosa protupravne koristi, oznaku platitelja i primatelja te svrhe doznake, podatke ostavljene na obrascu za sprječavanje pranja novca.

Prag za obvezu provođenja dubinske analize transakcije od strane banke relativno je nizak, prema čl. 16. st. 1. Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma⁵¹ već prilikom uspostavljanja poslovnog odnosa sa strankom, pri svakoj povremenoj jednokratnoj ili više povezanih transakcija vrijednosti od 105 000 kuna i većoj ili svakom prijenosu novčanih sredstava u vrijednosti većoj od 1000 eura. Kako nemogućnost provođenja te analize ima za posljedicu zabranu uspostavljanja poslovnog odnosa ili odbijanja transakcije, postoji kauzalna veza između izbjegavanja preventivnog nadzora i davanja netočnih informacija tijekom njega s ulaskom prljavog novca u redovne gospodarske tokove.

Pored navedenog, postoji i kauzalna veza između manipulativnih radnji prema obvezniku preventivnih mjera te ometanja otkrivanja i progona kazne-

⁵¹ Narodne novine, broj 108/17, 39/2019.

nog djela pranja novca jer su obveznici o svim sumnjivim transakcijama dužni obavijestiti Ured za sprječavanje pranja novca kao centralizirano tijelo za suradnju s policijom i pravosudnim tijelima. Pritom se sumnjivima smatraju i transakcije o kojima obveznik zna, sumnja ili ima razloge za sumnju da uključuju sredstva proizašla iz kriminalne aktivnosti, ili indikatori za prepoznavanje sumnjivih transakcija upućuju na postojanje razloga za sumnju na pranje novca, ili transakcija odgovara tipologijama ili trendovima pranja novca.⁵²

Prema stalnoj sudskoj praksi, motiv s kojim je netko poduzeo inkriminiranu radnju nije sastavni dio zakonskog opisa ili bitno obilježje kaznenog djela, za razliku od namjere kao oblika krivnje.⁵³ Stoga za ocjenu postojanja pranja novca nije relevantno to što je počinitelj predikatnog kaznenog djela eventualno i smatrao da mu je sigurnije i pogodnije privremeno pohraniti novac na tekućem računu do daljnjeg korištenja umjesto držati ga u gotovini. Presudno je dovode li poduzete radnje do učinka prikrivanja ili lažnog prikazivanja nezakonitog podrijetla, čak i kada počinitelj to percipira tek kao nužno otklanjanje zapreke za stavljanje u optjecaj imovinske koristi.

2. Pomaganje počinitelju ili sudioniku prethodnog kaznenog djela da izbjegne kazneni progon ili oduzimanje imovinske koristi

Novelom Kaznenog zakona iz 2018.,⁵⁴ pored prikrivanja i lažnog prikazivanja imovinske koristi, kao alternativni cilj pranja novca iz čl. 265. st. 1. Kaznenog zakona dodano je i pomaganje počinitelju ili sudioniku prethodnog kaznenog djela da izbjegne kazneni progon ili oduzimanje imovinske koristi. Obrazloženje dano u postupku donošenja zakonskih izmjena pritom je utemeljeno na pogrešnoj premisi – da se time, sukladno preporukama MONEYVAL-a, proširuju postojeći modaliteti počinjenja pranja novca.⁵⁵

Kod pranja novca prijenosom ili pretvaranjem imovinske koristi prikrivanje ili lažno prikazivanje podrijetla te pomaganje sudioniku kaznenog djela da izbjegne zakonske posljedice svojih djela u međunarodnim izvorima odnose se na istu pojavu – ometanje otkrivanja ili utvrđivanja nezakonitog podrijetla imovinske koristi – gledanu iz dvije različite perspektive. Tako je u komentaru Bečke konvencije i naglašeno kako će istodobnost obje alternativne svrhe uglavnom biti evidentna budući da (prikrivanje ili) lažno prikazivanje podri-

⁵² Usp. Palijaš, D., Hržina, D., Biluš, A., *Preventivni sustav i kazneni progon pranja novca, Priručnik za polaznike/ice*, Pravosudna akademija, 2017, str. 19.

⁵³ Npr. VSRH I KŽ 117/2001-6 od 17. travnja 2001., I KŽ 862/2001-5 od 11. veljače 2003.

⁵⁴ Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, Narodne novine, broj 118/2018.

⁵⁵ Usp. Vlada Republike Hrvatske, *Konačni prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona*, Zagreb, prosinac 2018., str. 12.

jetla imovinske koristi dovodi do umanjenja izgleda za njezino oduzimanje ili osudu počinitelja. Pritom pomaganje sudioniku kaznenog djela da izbjegne zakonske posljedice svojih djela obuhvaća i „samopomaganje”, odnosno prijenos ili pretvaranje imovinske koristi od strane samog sudionika prethodnog kaznenog djela.⁵⁶

Vrijedi i obratno, jer prikrivanje i lažno prikazivanje podrijetla imovinske koristi ne bi imalo smisla ako se na njezino protupravno pribavljanje ne bi za sudionika prethodnog kaznenog djela nadovezivalo za njega nepovoljne posljedice. Ne mora se nužno raditi o kaznenom progonu za prethodno kazneno djelo ili oduzimanju imovinske koristi. Ometanje blokade Ureda za sprječavanje pranja novca prije pokretanja kaznenog postupka, donošenja osuđujuće presude nakon što je poduzet kazneni progon, zamrzavanja imovine prije odluke o oduzimanju imovinske koristi ili izručenja stranom državi za prethodno kazneno djelo također su neke od posljedica koje mogu biti izbjegnute prijenosom ili pretvaranjem protupravno stečene imovinske koristi.

Zbog naprijed navedenog bilo bi prikladnije da je u čl. 265. st. 1. Kaznenog zakona korišten izraz, sukladno međunarodnim izvorima, „pomaganje u izbjegavanju zakonskih (pravni) posljedica“ umjesto „pomaganje u izbjegavanju kaznenog progona ili oduzimanja imovinske koristi“. Time bi se ujedno i jasno razgraničilo pranje novca kao kazneno djelo kojeg je zaštićeno pravno dobro gospodarski sustav od kaznenog djela pomoći počinitelju nakon počinjenja kaznenog djela iz čl. 303. Kaznenog zakona kojeg je zaštićeno pravno dobro kaznenopravni sustav.

3. Značenje ciljnog postupanja kao obilježja kaznenog djela pranja novca

Okolnost da je pranje novca iz čl. 265. st. 1. Kaznenog zakona određeno kao ciljno kazneno djelo u pravnoj teoriji dovodi do podijeljenosti znači li to postupanje samo s izravnom ili je dovoljna i neizravna namjera, pa i je li riječ o sastavnici krivnje. Navodi se da, ako počinitelj nije siguran, ali pristaje na prikrivanje protuzakonitog podrijetla, ulazi u kažnjivu zonu, pri čemu je pojam ciljnih kaznenih djela poznat i u njemačkom kaznenom pravu, pa iako je prevladavajuće mišljenje kako označava subjektivan odnos počinitelja analogan izravnoj namjeri prvog stupnja, nije isključeno da kod pojedinih kaznenih djela pojam dobije i šire značenje te obuhvati i pristajanje.⁵⁷ Također, kako u odnosu na pranje novca ciljno postupanje nije oblik namjere i ne pripada

⁵⁶ Usp. *Commentary on the United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances*, op. cit. (41), odjeljak 3.49, str. 64.

⁵⁷ Novoselec, P., Roksandić Vidlička, S., op. cit. (30), str. 717.

krivnji, već predstavlja subjektivno obilježje bića kaznenog djela, ne može se ograničiti samo na postupanje s izravnom namjerom.⁵⁸ S druge strane navodi se kako je riječ o specijalnoj namjeri, predviđenoj i konvencijskim pravom.⁵⁹

Međunarodni izvori o kaznenopravnom pranju novca međutim ne daju odgovor na pitanje radi li se o postupanju s neizravnom, izravnom ili specijalnom namjerom. Za konvencije i direktive koje normiraju bilo koje kazneno djelo karakteristično je izbjegavanje upuštanja u poblize određivanje sadržaja namjere zbog različitosti shvaćanja tog pojma u nacionalnim zakonodavstvima. Time se svakoj državi prepušta da namjeru odredi sukladno unutarnjem pravnom poretku, što vrijedi i za „namjerno“ pretvaranje ili prijenos imovinske koristi, uz „znanje“ da ona potječe od kriminalne aktivnosti, „u svrhu“ prikrivanja ili lažnog prikazivanja nezakonitog podrijetla.

U komentaru Bečke konvencije navedeno je da će okrivljenik uobičajeno poreći potreban stupanj znanja i sud se mora zadovoljiti njegovim postojanjem putem prihvatljivih dokaza, pri čemu analiza može primjerice obuhvatiti okolnosti kao što su „*willful blindness*“, kada počinitelj svjesno zatvara oči pred očitim; „*dolus eventualis*“, kada preuzima očigledan rizik; okolnosti kada bi bilo koja osoba u poziciji počinitelja imala potrebno znanje. To što se namjera, znanje ili svrha mogu izvesti iz objektivnih činjeničnih okolnosti odnosi se prvenstveno na postupak dokazivanja, tj. da izravni dokaz u obliku priznanja nije potreban jer se o postojanju dotičnih obilježja može zaključivati iz okolnosti povezanih s ponašanjem počinitelja.⁶⁰

Drugi oblik pranja novca, prikrivanje ili lažno prikazivanje prave prirode, podrijetla, mjesta i drugih osobina imovinske koristi uz „znanje“ da potječe od kaznenih djela u konvencijskom pravu također implicira i „svrhu“ prikrivanja ili lažnog prikazivanja nezakonitog podrijetla, bez obzira na to što ona nije izričito navedena u tekstu. Razlika je samo u tome što pretvaranje ili prijenos kao radnje počinjenja prvog oblika pranja novca u bilo kojem slučaju mogu imati učinak prikrivanja ili lažnog prikazivanja podrijetla imovinske koristi te se željelo naglasiti da motiv počinitelja nije prikrivanje ili lažno prikazivanje bilo kojeg podrijetla, već samo onog nezakonitog.⁶¹

Pojam „*willful blindness*“ u američkoj sudskoj praksi pravno je izjednačen sa stvarnim znanjem, odnosno njegov supstitut, te se u postupku utvrđuje samo je li okrivljenik svjesno izbjegavao (stjecanje) znanja o očitom kako bi izbjegao odgovornost u slučaju otkrivanja djela. Preneseno na trgovce koji se bave konverzijom ili prijenosom imovine, za znanje da imovina kupca potječe

⁵⁸ Roksandić Vidlička, S., op. cit. (34), str. 385–386.

⁵⁹ Turković, K., Maršavelski, A., op. cit. (42), str. 533.

⁶⁰ *Commentary on the United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances*, op. cit. (41), odjeljak 3.97, 3.98, str. 83.

⁶¹ *Ibid.*, odjeljak 3.49, 3.50, str. 64.

od kaznenog djela bilo bi dovoljno utvrditi tek izbjegavanje znanja o činjenici da je riječ o osobi s reputacijom dilera. To nije dovoljno za osudu za kazneno djelo pranja novca, već je potrebna i dokazanost dodatnog obilježja, da je svrha kupoprodaje bila prikrivanje prihoda koji potječu od klijentove nezakonite trgovine drogom.⁶²

Kumuliranje subjektivnih obilježja kaznenog djela – namjere, znanja, svrhe (cilja) – u europskom kontinentalnom pravu ima druge konotacije. Intelektualna sastavnica namjere već obuhvaća svijest da imovinska korist sigurno ili izvjesno potječe od kaznenog djela i ta se svijest mora dokazati. Utvrdi li da je klijent nekog poslovnog subjekta bio diler droge, sud mora odgovoriti na pitanje je li na temelju toga, a eventualno i drugih okolnosti, dokazano da je poslovni subjekt bio svjestan da imovina koju prima potječe od kaznenog djela. Stoga u zakonskom opisu kaznenog djela nije nužno kumuliranje i nekog daljnijeg subjektivnog obilježja samo kako bi se dodatno naglasilo da se pranjem novca ne obuhvaća bilo koje prikrivanje/lažno prikazivanje podrijetla, već samo onog nezakonitog. Poredbeni europski zakoni često i nemaju naveden cilj prikrivanja/lažnog prikazivanja u opisu kaznenog djela pranja novca, već samo da se radi o imovinskoj koristi koja potječe iz (predikatnog) kaznenog djela kao objektivnoj okolnosti u odnosu na koju se subjektivni odnos počinitelja prosuđuje prema općim pravilima o namjeri (ili nehaju ako je kažnjiv). Prikrivanje/lažno prikazivanje eventualno predstavljaju jednu od alternativno postavljenih radnji pranja novca. Isto vrijedi i za čl. 261. njemačkog Kaznenog zakona, čl. 420.bis nizozemskog Kaznenog zakona te čl. 648. i 648.bis talijanskog Kaznenog zakona, s razlikom da je za prijenos i pretvaranje te s tim povezane aktivnosti dodatno potrebno da su počinjeni na način da objektivno ometaju utvrđivanje nezakonitog podrijetla.

Suprotno navedenom, u španjolskom pravu tekst međunarodnih konvencija o pranju novca dobrim dijelom doslovno je implementiran u nacionalno zakonodavstvo. Tako prema čl. 301. st. 1. Kaznenog zakona sve egzemplativno nabrojene radnje pranja novca moraju biti poduzete kumulativno uz znanje da imovina potječe od kriminalne aktivnosti te s ciljem prikrivanja ili lažnog prikazivanja nezakonitog podrijetla (ili s ciljem pomaganja osobi koja je sudjelovala u počinjenju kaznenog djela da izbjegne pravne posljedice svojeg postupanja). Prema čl. 301. st. 3. Zakona kažnjivo je i postupanje s teškim nehajem. U pravnoj teoriji postoji tumačenje kako taj „cilj“ predstavlja subjektivno obilježje kaznenog djela inkompatibilno s krivnjom.⁶³ Prevalentno, što je

⁶² Von Kaenel, F. J., *Willful Blindness: A Permissible Substitute for Actual Knowledge Under the Money Laundering Control Act?*, Washington University Law Quarterly, vol. 71, 1993, str. 1202–1204, 1209–1212.

⁶³ Fabián Caparrós, E. A., *Algunas observaciones sobre el blanqueo imprudente de capitales (aspectos doctrinales y jurisprudenciales)*, Iustitia, 8/2010, str. 70.

prihvaćeno i u praksi španjolskog Vrhovnog suda, znanju (ili grubom nehaju) o kriminalnom podrijetlu imovine i propisanom „cilju“ pristupa se kao jedinstvu. Postojanje izravne ili neizravne namjere, odnosno grubog nehaja, ocjenjuje se prvenstveno u odnosu na kriminalno podrijetlo imovine, a obilježje cilja prikrivanja/lažnog prikazivanja promatra se kao okolnost koja odjeljuje društveno prihvatljiva, tolerabilna ponašanja, ili ona koja se eventualno trebaju podvesti pod neko drugo kazneno djelo, od onih koja se trebaju kazniti kao pranje novca.⁶⁴

U hrvatskom pravu nomotehnički prijevori prije svega proizlaze iz okolnosti da se u sudskoj praksi kod ostalih kaznenih djela zakonsko obilježje „cilja“ tradicionalno smatra izravnom namjerom.⁶⁵ Međutim konstrukcija pranja novca složenija je od drugih ciljnih kaznenih djela, među ostalim za njihove osnovne oblike nije predviđeno kažnjavanje za postupanje s nehajem u odnosu na neko drugo zakonsko obilježje. Nasuprot tome, sukladno čl. 265. st. 6. Kaznenog zakona, odgovarat će za pranje novca tko postupa s nehajem u odnosu na okolnost da se radi o imovinskoj koristi ostvarenoj kaznenim djelom. Smatra li netko lakomislno da imovinska korist ne potječe od kaznenog djela ili nije bio svjestan takva podrijetla iako je to bio dužan, postoji očit problem (ne)kompatibilnosti s ciljem prikrivanja/lažnog prikazivanja nezakonitog podrijetla ako se on shvati kao namjera – zašto bi netko htio ili pristao prikriti/lažno prikazati nezakonito podrijetlo ako ne sumnja da je imovinska korist pribavljena kaznenim djelom?

Osude za kazneno djelo pranja novca iz čl. 265. Kaznenog zakona impliciraju da cilj prikrivanja nezakonitog podrijetla nije isto što i namjera. Suštinski istu tipologiju moguće je podvesti pod izravnu,⁶⁶ neizravnu namjeru⁶⁷ ili nehaj.⁶⁸ Gotovo uvijek je riječ o primanju na svoj račun uplata bez valjanog pravnog temelja, žurno podizanje gotovine i njezina predaja ili poštanska doznaka drugome. O kojem je sastojku krivnje u konkretnom slučaju riječ, ovisi o okolnostima kao što su razina informacija kojom je počinitelj raspolagao, visina novčane doznake, brojnost i priroda poduzetih radnji. Premda je u zakon-

⁶⁴ Usp. Fernández Bermejo, D., *En torno al concepto del blanqueo de capitales: evolución normativa y análisis del fenómeno desde el derecho penal*, Anuario de derecho penal y ciencias penales, vol. 69, 1/2016, str. 252–264, 274–276; Tribunal Supremo STS 858/2013 od 19. studenog 2013., STS 1927/2020 od 19. lipnja 2020.

⁶⁵ Npr. VSRH III Kr 181/10-3 od 24. studenog 2010., Kzz 32/2019-3 od 2. listopada 2019.

⁶⁶ Županijski sud u Osijeku K-935/2016-18 od 20. prosinca 2016.

⁶⁷ Općinski kazneni sud u Zagrebu K-1906/2017 od 13. studenog 2018., potvrđeno presudom Županijskog suda u Zagrebu Kž-389/2020 od 13. srpnja 2020.

⁶⁸ Općinski kazneni sud u Zagrebu Ko-1035/2014 od 10. studenog 2014., potvrđeno presudom Županijskog suda u Zagrebu Kž-125/2015-3 od 17. ožujka 2015.; Općinski kazneni sud u Zagrebu Ko-1526/2014 od 5. ožujka 2015.; K-1465/15 od 28. prosinca 2015.; K-673/2015 od 11. veljače 2016.

skoj oznaci djela čak i kod postupanja s nehajem navođen „cilj“ prikrivanja, iz činjeničnih opisa i obrazloženja presuda proizlazi kako je fokus stavljen na dokazivanje subjektivnog odnosa počinitelja isključivo u odnosu na okolnost da se radi o imovinskoj koristi koja potječe od kaznenog djela; dok je samo prikrivanje podrijetla svedeno na nabranje poduzetih radnji i dokazivanje da su se objektivno dogodile.

Da je temeljna funkcija „cilja“ prikrivanja u hrvatskom pravu razgraničnije kaznenog djela pranja novca od drugih ponašanja, donekle proizlazi i iz prakse Vrhovnog suda, doduše, za pranje novca iz čl. 279. Kaznenog zakona iz 1997. u kojem je prikrivanje bilo određeno kao radnja počinjenja: „*U tumačenju ove odredbe treba poći od toga da radnje moraju biti poduzete s ciljem prikrivanja pravog izvora novca, što je sukladno pojmu pranje novca. Radnje prikrivanja pravog izvora novca definiraju temeljni smisao same zakonske odredbe koju tako valja i primjenjivati u praksi jer bi u protivnom granice ovog kaznenog djela bile nedovoljno određene, s realnom opasnošću primjene na postupke koji po svojoj naravi nisu pranje novca i na koje se ta odredba ne odnosi.*“⁶⁹

VI. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Implementacija međunarodnih obveza i nastojanje postizanja ravnoteže s tradicionalnim shvaćanjem pranja novca i općenito kaznenog prava nije dugotrajan proces samo u hrvatskom zakonodavstvu. Nažalost, poticaj za poboljšanje zakonskog teksta u pravilu su predstavljala izvješća MONEYVAL-a, čak i kada je tada postojeća sudska praksa ukazivala na preuski zakonodavni okvir, primjerice svojedobno ograničenost temeljnog oblika pranja novca na financijsko i drugo poslovanje. Premda je proces usklađivanja s međunarodnim pravom dovršen 2018., relikti Kaznenog zakona iz 1997., premda višak, u pozitivnom Kaznenom zakonu i danas otežavaju razdjeljivanje pojedinih zakonskih oblika pranja novca i uočavanje razlike među njima.

Zakonski opis čl. 265. Kaznenog zakona pruža podlogu pravosudnim tijelima da proaktivnim pristupom, kroz svoje odluke, pranje novca dovedu u vezu sa zaštićenim pravim dobrom, kao i uopće temeljnim načelima hrvatskog kaznenog prava. Podaci kojima raspolažu obveznici preventivnih mjera i Ured za sprječavanje pranja novca, kao i širok spektar raspoloživih dokaznih radnji, ostavljaju veći prostor za učinkovit kazneni progon pranja novca, bez obzira na složenost i prirodu tog kaznenog djela.

⁶⁹ VSRH I Kž-Us 36/11-11 od 28. veljače 2012.

Pokazatelj učinkovitosti kaznenog pravosuđa nisu samo osude za predikatna kaznena djela ako pritom bilo tko uživa u “ozakonjenoj” imovinskoj koristi remeteći prirodne gospodarske tijekove u kojima je onaj tko raspolaže vlastitim kapitalom u velikoj prednosti. Inertnost – u sudskoj praksi, ali i prilikom obrazlaganja zakonskih prijedloga – oslanjanjem na kazneno djelo prikrivanja te preslikavanjem starije sudske prakse i onda kada više nije primjenjiva, pokazuje da je ponekad teško stavljanje u optjecaj nezakonite imovine percipirati kao povredu gospodarstva, kojeg je preventivni sustav Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma integralni dio. Taj je sustav često opresivan miješanjem u privatnost i onih koji zakonito koriste svoje prihode, ali je istodobno i prijeko potreban jer pranja novca nisu izolirani ekscesi, već česta protupravna postupanja, koja kumulativno dovode do pogubnog utjecaja na zaštićeno pravno dobro.

LITERATURA:

1. Derenčinović, D., *Stjecaj pranja novca i predikatnog kaznenog djela*, Hrvatska pravna revija, vol. 2, broj 5/2002, str. 125–128.
2. Fabián Caparrós, E. A., *Algunas observaciones sobre el blanqueo imprudente de capitales (aspectos doctrinales y jurisprudenciales)*, Iustitia, 8/2010, str. 59–86.
3. Fernández Bermejo, D., *En torno al concepto del blanqueo de capitales: evolución normativa y análisis del fenómeno desde el derecho penal*, Anuario de derecho penal y ciencias penales, vol. 69, 1/2016, str. 211–276.
4. Von Kaenel, F. J., *Willful Blindness: A Permissible Substitute for Actual Knowledge Under the Money Laundering Control Act?*, Washington University Law Quarterly, vol. 71, 1993, str. 1189–1216.
5. Mrčela, M., Vuletić, I., Poretti, P., *Uloga javnog bilježnika u sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma*, Javni bilježnik, vol. XXIV (2020) 47, str. 31–51.
6. Novoselec, P., *Pranje novca od vlastite kriminalne djelatnosti (sudska praksa)*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 8, broj 1/2001, str. 672–673.
7. Novoselec, P., Roksandić Vidlička, S., *Gospodarska kaznena djela u novom Kaznenom zakonu*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 17, broj 2/2010, str. 699–728.
8. Palijaš, D., Hržina, D., Biluš, A., *Preventivni sustav i kazneni progon pranja novca, Priručnik za polaznike*, Pravosudna akademija, 2017.
9. Pavlović, Š., *Komentar zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma: pranje novca, financiranje terorizma, proliferacija oružja za masovno uništenje*, Libertin naklada, Rijeka, 2018.
10. Cvitanović, L. i dr., *Kazneno pravo, posebni dio*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2018.
11. Turković, K., Maršavelski, A., *Nacrt posebnog dijela novog Kaznenog zakona – pregled pet glava*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 17, broj 2/2010, str. 503–551.
12. United Nations, *Commentary on the United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances 1988*, New York 1998.

Summary

CRIMINAL PROSECUTION IN MONEY LAUNDERING CASES: LEGAL FRAMEWORK AND CASE LAW

Despite the tendencies of the Croatian legislator to widen the legal description and thus facilitate the proving of money laundering, legal interpretation in the case law and a small number of criminal proceedings indicate a considerably narrowed scope of this criminal offence. With regard to legal forms that have not been the subject of convictions, this paper analyses the content of the normative framework of money laundering, the connection with international law, and the reasons for not instituting proceedings or acquitting the defendant. The legal features of money laundering, as well as its differentiation from other criminal offences and unpunished actions are analysed in the context of an economic system as a protected legal value. The results of the paper indicate that an effective criminal law response is already possible by applying the established case law for criminal offences in general, as well as by analysing existing court decisions for the criminal offence of money laundering.

Keywords: money laundering, concealment, circulation of illegal proceeds, enjoyment in illegal proceeds

